

ibus, membris ruptis, & ossibus fractis. §. 7. Moribus, quotiens factum pro qualitate fui, arbitrio judicis ¹ estimatur, congruentis poena supplicio vindicatur. §. 8. Mixto jure injuriarum actio ex lege Cornelia constituitur, quotiens quis pulsatur ², vel cuius domus introit ab his, qui vulgo Directarii appellantur: in quos extra ordinem animadvertisit: ita ut prius ingratis consilium pro modo commente fraudis poena vindicetur exili: aut metalli, aut operis publici. §. 9. Injuriarum civiliter dinanatus, ejusque estimatione inferre iustus, famosus & efficitur. §. 10. Atrox injuria ³ estimatur aut loco, aut tempore ⁴, aut persona. Loco, quotiens in publico irrogatur: Tempore, quotiens interdiu: Perlonia, quotiens senatori, vel equiti Romano, decurioni, vel alias spectata auctoritatis viro. §. 11. Qui per calumniam injuria actionem instituit, extra ordinem ⁵ punitur. Omnes enim calumniatores ex illo, vel infusa relegatione, aut ordinis amissione puniri placuit. §. 12. Injuriarum non nisi presentes accusare possunt. Crimen ejus ⁶, quod vindicta, aut calumnia judicium expectat, per alios intendi non potest. §. 13. Fit injuria contra bonos mores, veluti si quis fino corrupto aliquem perfuderit, ceno, luto oblinuerit, aquas spucaverit, fistulas, lacus, quidque aliud ad injuriam publicam ⁷ contaminaverit: in quos graviter animadvertis solet. §. 14. Qui pueri pretestato suprum, aliudve flagitium abducit ab eo, vel corrupto comite perfuerit ⁸, mulierem, puellamve interpellaverit, quidque pudicitia corrumpere gratia fecerit, dominum praebevit, premium quo id persuadeat, dederit, perfecto flagiti capite punitur, imperfecto in insulam deportatur, corrupti comites summo supplicio afficiuntur. §. 15. Platerius ⁹, quod vulgo dicitur canticum, in alterius infamiam compositum, & publice cantatum, tam in eos, qui hoc cantavere, quam in eos, qui compovent, extra ordinem vindicatur: eo acrius, si persona dignitas ab hac injuria defendenda sit. §. 16. In eos auctores, qui famosos libellos in contumeliam alterius proposuerint, extra ordinem ¹⁰ usque ad relegationem insulae vindicatur. §. 17. Convitum judicii a appellatoribus fieri non oportet: aliquo infamia ¹¹ notantur. §. 18. Maledictum, itemque convitum publice factum ad injuriam vindictam revocatur: quo facto condemnatus famosus efficitur. §. 19. Non tantum is, qui maledictum, aut convitum ingessiter, famosus efficitur, sed & is, cuius ope ¹² confilio factum esse dicitur. §. 20. Servus, qui injuriam, aut contumeliam fecerit, si quidem atrocem, in metallum damnavit: si vero leuem, flagellis cæsus ¹³ sub poena vinculorum ¹⁴ temporalium domino restituatur.

TIT. V.

DE EFFECTU SENTENTIARUM ET FINIBUS LITIUM.

Res judicatae videntur ab his, qui imperium, potestatemque habent, vel qui ex auctoritate eorum inter partes dantur: itemque a magistris municipalibus usque ad summam, qua jus dicere possunt ¹⁵, itemque ab his, qui ab Imperatore extra ordinem petuntur. Ex compromissione autem iudex sumptus rem iudicata non facit ¹⁶: sed si poena inter eos promissa sit, poena rei in iudicium deducta ex stipulatu peti potest. §. 2. Confessi debitos pro iudicatis habentur: ideoque ex die confessionis tempora solutioni computantur. §. 3. Confiteri quis in iudicio non tantum sua voce, sed & literis, & quocumque modo potest, Convinci autem non nisi scriptura, aut testibus potest. §. 4. Forum, qui debita confessi sunt, pignora capi, & distrahi ¹⁷ possunt. §. 5. Ea, que altera parte absente decernuntur, vim rerum iudicatarum non obtinent ¹⁸.

§. 6. Trinis literis, vel editiis, aut uno pro tribus dato, aut tria denunciatione conventus, nisi ad iudicem, quo sibi denunciatum est, aut eius litteris, vel editiis conventionis est, venerit, quasi in contumaciam dicta sententia auctoritatem rerum iudicatarum obtinet ¹⁹; quinimum nec appellari ²⁰ potest ab ea. §. 7. Res olim iudicata post longum silentium in iudicium deduci non potest, nec eo nomine in duplo ²¹ revocari. Longum autem tempus, exemplo longe prescriptionis ²², decenni inter praefatae, & inter absentias vicem computatur. §. 8. In causa capitali abfens ²³ nemo damnatur, neque abfens per aliam ²⁴ accula potest. §. 9. Falsis instrumentis religione judicis circumducta, si jam dicta sententia prius de crimina admisso constiterit, ejus causa instauratio ²⁵ jure depositur.

TIT. VI.

DE INTERDICTIS.

Retinende possessionis gratia comparata sunt interdicta, per quam eam possessionem quamjam habemus, retinere volumus, quale est: Ut possidetis de rebus foli, & Utribi de re mobili ²⁶. Et in priore quidem is prior est, qui redditus interdictum tempore nec vi, nec clam,

TIT. VII.

DE OBLIGATIONIBUS.

Obligationum firmandarum gratia stipulations ²⁷ inductæ sunt, que quadam verborum sollemnitate concipiuntur: & appellatae, quod per eas firmatas obligationum constringitur. Stipulum enim veteres firmum ²⁸ appellaverunt. §. 2. Verborum obligatio inter praefatae ²⁹, non etiam inter absentes contrahitur. Quod si scriptum fuerit instrumento promissione aliquem, perinde habeatur, atque si interrogatio precedente responsum sit. §. 3. Frustrarius servus, si quid ex re fructuaria aut ex operis suis ³⁰ acquirit, ad fructuarium pertinet. Quidquid autem aliud, vel ex re propria, acquirit, domino proprietatis acquirit. §. 4. Cum facta promissoris res in stipulatum deducta intercidit, perinde agi ex stipulato potest, ac si ea res extaret. Ideo promissor estimatione ejus ³¹ punitur, maxime si in dolum ³² quoque ejus concepta fuerit stipulatio.

TIT. VIII.

DE NOVATIONIBUS.

Non solum per nosmet ipsos novamus quod nobis debetur, sed per eos etiam, per quos stipulati possumus: veluti per filium familiæ, vel per servum jubendo, vel ratum habendo ³³. Procurator quoque noster quidem is prior est, qui redditus interdictum tempore nec vi, nec clam,

1. Hoc est, quo ait Justin. in §. pana Inst. de injur. abhota actione legitima eam in iudicis frequentari. 2. Et est publica accusatio. l. 12. ad fin. ff. de secul. 3. Qui est fraudulenter per regulas, vel alio modo in alienis adest diriguntur, & inde nomini. Dicimus & Derectionis, & derigere. l. 17. ff. de exir. crim. l. 1. ff. de exir. 4. l. 1. ff. de his qui non. infam. 5. De arcobitis injuria a pretore proposita sunt civiles actiones. Et ideo etiam ex eis causis, quae legi Cornelia continentur, civiliter agi potest. l. 17. §. 8. p. 37. ff. de injur. 6. Exemplum in l. 7. 5. ff. de man. & hor. 7. Ita ut vel exilium patiarum, vel relegationem, vel ordinis amotionem. l. 43. ff. de injur. Similis pena variis, & falsis teñibis imponitur. l. 3. ff. de iustitia: & iudicium corruptum in ist. ad legem Jul. repetund. 8. Civilis iuriarum actio per procuratores intendi potest. l. 11. 2. ff. de iur. l. 42. 5. ff. de prec. Accusatio non item. §. summa. Iust. de iur. 9. Hac recentior in l. 1. 5. ff. de exir. crim. 10. Extat hæc Pauli sententia in l. 1. 5. ult. ff. de exir. crim. 11. Paterfamilias non pro organo, sed pro canto dicit. 12. Generaliter omnis injuria nunc extra ordinem coetectur. l. ult. ff. edem. 13. Extat hæc sententia in l. 42. ff. edem. 14. l. 5. 25. ff. de injur. 15. l. 17. §. 4. 1. ult. ff. ed. 16. Hæc pena frequenter est in servis, ut flagellis cæsi sub pena vinculorum domino restituuntur. l. 18. & l. 10. 1. 28. §. 3. l. 38. 4. ff. de pan. 17. Nec enim de omni summa pronuntiare possunt. l. 18. ff. ad municip. 18. l. 1. C. de recip. arb. l. 2. ff. ed. 19. l. 6. 5. ult. ff. de confess. l. 21. ff. de iudic. 20. l. 31. ff. de iudic. 21. Res iudicata tantum inter praefatae tenet. l. 47. ff. de se iudic. l. 7. quoniam, & quand. iud. l. 1. 5. item cum ex editio. ff. de sent. fin. ap. ref. 22. l. 53. 5. ult. ff. de re iudic. l. 1. C. quoniam, & quand. iud. Edicta aliquantur littera ad reum mituntur, denuntiationes sunt per executores. l. 5. 8. advers. ff. de pan. l. 2. l. 9. C. quoniam, & quand. iud. 23. l. 7. 3. 5. ult. ff. de iudic. l. 1. C. quoniam, & quand. iud. 24. Ut l. lib. 1. iii. 19. obilit. l. 6. 5. ult. ff. de se iudic. Actionem perpetuam ita accipias, ut in vetustissimo jure, æternam, & immortalem. Vel in duplo, id est, oblata dupli estimatione, ni jure vice sit, si venditor aliquando oblatu dupli refundi venditionem defiderat. l. 6. C. de vend. remiss. 25. Id est, exemplo ad quodam non longi temporis, ut l. iii. 2. l. 5. ff. de iudic. 26. l. 5. ff. de pan. 27. l. 1. p. 31. ff. de p. 28. l. 1. p. 31. ff. de p. 29. l. 1. p. 31. ff. de p. 30. l. 1. 5. ult. ff. de lib. hom. exhib. 51. l. 6. & seq. ff. de p. 31. l. 5. ff. de lib. hom. exhib. 52. l. 5. 8. conventionalis. ff. de verb. oblig. 53. Isidorus hunc locum citat lib. 5. 54. Neque obilit. l. 57. ff. de don. inter vir. & uxor. in quo epistola cautionis loco emilia inter praefatae intelligenda est ex l. 1. 3. 5. ff. de verb. oblig. Et ideo omnia follementa acta. §. 8. ff. scriptum ff. de verb. oblig. 55. l. 2. 3. ff. de adquir. rer. dom. Quod exuta duas illas causas stipularum, proprietary acquirit. l. 10. ff. ed. 56. l. 2. 3. l. 9. in princ. ff. de verb. oblig. 57. Puta his verbis, Dolum malum abesse absurumque esse. 58. l. 8. 5. ult. l. 20. l. 22. ff. de novat.

TIT.

nece precario ab adversario posidet. In altero vero potior est, qui majore parte anni retrosum namerati, nec vi, nec clam, nec precario posidet.

§. 2. Ut interdictum, ita & actio proponitur ³⁴. Ne quis via publica aliquem prohibeat. Cujus rei solicitude ad viarum curatores pertinet, a quorum munitione nemo exceptus ³⁵ est. Si quis tamen in ea aliquid operis fecerit, quo commenates impediuntur, demoliti opere ³⁶ condemnatur.

§. 3. Non tantum si pote dominus ³⁷ possessione dejectur ³⁸, Unde vi parte interdictum est, sed & si familia ejus. Familia autem nomine etiam duo servi continentur. §. 4. Vi dejectus non tantum qui oppresu multitudinis, aut fulsum, aut telorum, aut armorum metu terretur: sed & is qui violentie opinionem comparata possessione cescit, si tamen adverbarius eam ingressus sit ³⁹. §. 5. De navis dejectis hoc interdictu experiri non potest, sed utiliis ei actio De rebus recuperandis, exemplo De vi bonorum raptorum datur. Hujus enim præjudicium a superiore differt, quod queritur, an ea res, de qua agitur, major sit centum sestertiis, id est in longiori diem concepit.

§. 6. Ex die accepti judicis dupli fructus ⁴⁰ computantur. Et tam dantes, quam accipientes, heredes quoque eorum, procuratores, cognitorumque personæ, itemque sponsores eadem stipulatione comprehenduntur, eorum quoque quorum nomine promittuntur. §. 7. Quotiens judicatum solvi stipulationis duplos fructus præstare compelluntur. Hujus enim præjudicium a superiore differt, quod queritur, an ea res, de qua agitur, major sit centum sestertiis, id est in longiori diem concepit.

§. 8. Ex rebus vi possestis si aliquæ arserint, vel servi decelerint, licet id sine dolo ejus ⁴¹, qui dejectus factum sit, estimatione tamen commandus est, qui ita volunt adipisci rem iurius alieni. §. 9. Si inter vicinos ex communione iuri aqua ducatur, induci ⁴² prius debet ex vicibus, qui bus a singulis duci convelet: ducenti autem vis fieri prohibetur. Alienam autem aquam usurpari nummaria poena irrogatur. Cujus rei cura ad officiū tuncipium præsidis ⁴³ spectat. §. 10. Redditur interdictu actio ⁴⁴, qui proponebitur ex eo, ut quis quod precario habet restituat. nam & civilis actio hujus rei, si secundum modum ⁴⁵ competit ei vel maxime, quod ex beneficio suo ⁴⁶ unusquisque injuriam pati non debet. §. 11. Pecario posidere videatur, non tantum qui per epistolam, vel quacumque alia ratione hoc sibi concedi postulat, sed & is, qui nullo voluntatis indicio, patiente ⁴⁷ tamē tamen dominus posedit.

§. 12. Heres ejus, qui precariam possessionem tenebat, si in ea manferit, magis dicendum est clam videri posidere ⁴⁸. Nulla episcopatus ejus videtur adhibita. Et ideo per se possestis adprobationem, si rem corporaliter teneant. §. 13. Arbor, qua in alienis aedes, vel in viciniis agrum imminet, nisi a domino stibulari ⁴⁹ non potest, isque convenientius est, ut eam sublucet. Quod si convenitus dominus id facere non voluerit, veluti rei in dous donatione, posterior est ille, cui res tradita est. Necinventur, sed & ex parte patr. & deinceps, veluti res tradita est.

§. 14. Adversus eum, qui hominem liberum vinxerit, suppossest, preferit, incluserit, operam, ut id fieret, dederit, tam interdictum, quam legis Fabiae ⁵⁰ super ea re a actio redditur. Et interdictu quidem id agitur, ut exhibetur ⁵¹, qui detinetur: Lega autem Fabia, ut etiam poena nummaria coeretur. §. 15. Bene concordans matrimonium separari a patre Divus Pius prohibuit ⁵²: itemque a patre libertum, a parentibus filium, filiamque, nisi forte queratur, ubi utilius morari debet. §. 16. Omnibus bonis, que habet, queque habitus est, obligatis, nec concubina, nec filius naturalis, nec alumnus, nec ea, que in ufo quotidiano habet ⁵³, obligantur: id est, ut quis quod precario habet, non debet.

§. 17. Convitum judicii a appellatoribus fieri non oportet: aliquo infamia ⁵⁴ notantur. §. 18. Maledictum, itemque convitum publice factum ad injuriam vindictam revocatur: quo facto condemnatus famosus efficitur. §. 19. Non tantum is, qui maledictum, aut convitum ingessiter, famosus efficitur, sed & is, cuius ope ⁵⁵ confilio factum esse dicitur. §. 20. Servus, qui injuriam, aut contumeliam fecerit, si quidem atrocerum, in metallum damnavit: si vero leuem, flagellis cæsus ⁵⁶ sub poena vinculorum ⁵⁷ temporalium domino restituatur.

TIT. V.

DE EFFECTU SENTENTIARUM ET FINIBUS LITIUM.

§. 1. Es judicatae videntur ab his, qui imperium, potestatemque habent, vel qui ex auctoritate eorum inter partes dantur: itemque a magistris municipalibus usque ad summam, qua jus dicere possunt ¹⁵, itemque ab his, qui ab Imperatore extra ordinem petuntur.

Ex compromissione autem iudex sumptus rem iudicata non facit ¹⁶: sed si poena inter eos promissa sit, poena rei in iudicium deducta ex stipulatu peti potest. §. 2. Confessi debitos pro iudicatis habentur: ideoque ex die confessionis tempora solutioni computantur. §. 3. Confiteri quis in iudicio non tantum sua voce, sed & literis, & quocumque modo potest, Convinci autem non nisi scriptura, aut testibus potest. §. 4. Forum, qui debita confessi sunt, pignora capi, & distrahi ¹⁷ possunt. §. 5. Ea, que altera parte absente decernuntur, vim rerum iudicatarum non obtinent ¹⁸.

§. 6. Trinis literis, vel editiis, aut uno pro tribus dato, aut tria denunciatione conventus, nisi ad iudicem, quo sibi denunciatum est, atque eius litteris, vel editiis conventionis est, venerit, quasi in contumaciam dicta sententia auctoritatem rerum iudicatarum obtinet ¹⁹; quinimum nec appellari ²⁰ potest ab ea. §. 7. Res olim iudicata post longum silentium in iudicium deduci non potest, nec eo nomine in duplo ²¹ revocari. Longum autem tempus, exemplo longe prescriptionis ²², decenni inter praefatae, & inter absentias vicem computatur. §. 8. In causa capitali abfens ²³ nemo damnatur, neque abfens per aliam ²⁴ accula potest. §. 9. Falsis instrumentis religione judicis circumducta, si jam dicta sententia prius de crimina admisso constiterit, ejus causa instauratio ²⁵ jure depositur.

TIT. VI.

DE INTERDICTIS.

§. 1. Retinende possessionis gratia comparata sunt interdicta, per quam eam possestis, ut possidetis foli, & Utribi de re mobili ²⁶. Et in priore quidem is prior est, qui redditus interdictum tempore nec vi, nec clam,

1. Ult. C. si ex fals. inst. l. 11. ff. de except. 29. In illo vineis is, qui redditus interdicti tempore, nec vi, nec clam, nec precario ab adversario posidet: In hoc, qui majore parte anni posset: quo pertinet. l. 16. ff. de verb. fin. ff. de secul. 3. Qui est fraudulenter per regulas, vel alio modo in alienis adest diriguntur, & inde nomini. Dicimus & Derectionis, & derigere. l. 17. ff. de exir. crim. l. 1. ff. de exir. 4. l. 1. ff. de his qui non. infam. 5. De arcobitis injuria a pretore proposita sunt civiles actiones. Et ideo etiam ex eis causis, quae legi Cornelia continentur, civiliter agi potest. l. 17. §. 8. p. 37. ff. de injur. 6. Exemplum in l. 7. 5. ff. de man. & hor. 7. Ita ut vel exilium patiarum, vel relegationem, vel ordinis amotionem. l. 43. ff. de injur. Similis pena variis, & falsis teñibis imponitur. l. 3. ff. de iustitia: & iudicium corruptum in ist. ad legem Jul. repetund. 8. Civilis iuriarum actio per procuratores intendi potest. l. 11. 2. ff. de iur. l. 42. 5. ff. de prec. Accusatio non item. §. summa. Iust. de iur. 9. Hac recentior in l. 1. 5. ff. de exir. crim. 10. Extat hæc Pauli sententia in l. 1. 5. ult. ff. de exir. crim. 11. Sola pars morte non confitetur, interdictus non nisi ab eo donatum suscipiatur. Sed si patr. ius extremo iudicatur, non tantum si non datur, sed certum, qui heredes habentur potest. 11. Imperator litis causa heredem institutu invidiosum est: nec enim calumnianti facultatem ex princip